

Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη.

Ενότητα **12**: Τα κυριότερα χειρόγραφα της Καινής Διαθήκης.

Αικατερίνη Τσαλαμπούνη.

Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας.

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Τα κυριότερα χειρόγραφα της Καινής Διαθήκης.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Διάκριση των χειρογράφων.

Διάκριση των χειρογράφων.

- Τα χειρόγραφα της Κ.Δ. διακρίνονται:
- Ως προς το υλικό τους.
- Ως προς τον τύπο των γραμμάτων.
- Ως προς το περιεχόμενο.

Ως προς το υλικό:

- Πάπυροι.
- Περγαμηνές.

Οι πάπυροι.

- Παρασκευάζονται από το φυτό πάπυρος.
- Ο πάπυρος αποτέλεσε το σημαντικότερο υλικό γραφής μέχρι περίπου τον 4ο αι. μ.Χ.
- Είναι ευπαθές υλικό και καταστρέφεται από την υγρασία. Γι' αυτόν το λόγο η συντριπτική πλειοψηφία των παπύρων βρέθηκαν στην Αίγυπτο.
- Τα βιβλία από πάπυρο είχαν τη μορφή ειληταρίου ή κώδικα.

Οι πάπυροι της ΚΔ (1).

- Μέχρι σήμερα έχουν βρεθεί περίπου 115 πάπυροι με κείμενα της Κ.Δ. σε διάφορα μουσεία και βιβλιοθήκες.
- Όλοι οι πάπυροι της Κ.Δ. που διασώθηκαν μέχρι σήμερα προέρχονται από κώδικες!
- Στην επιστήμη της κριτικής του κειμένου οι πάπυροι συμβολίζονται με το λατινικό Ρ κι έναν εκθέτη, που αναφέρεται όχι στην αρχαιότητά τους αλλά στη σειρά τους μέσα στον κατάλογο των παπύρων της Κ.Δ.
- Ο αρχαιότερος πάπυρος είναι ο P52, από τις αρχές του 2ου αι. (120-125 μ.Χ.) και περιέχει την περικοπή Ιω 18,31-33.

Οι πάπυροι της ΚΔ (2).

- Μέχρι τις αρχές του 20ου αι. είχαμε μόνο μικρά σπαράγματα παπύρων. Από τότε και στο εξής ήρθαν στο φως μεγαλύτερα χειρόγραφα:
- Σημαντικότερα ανάμεσά τους είναι οι πάπυροι Bodmer και οι πάπυροι Chester-Beatty.
- Στους παπύρους Bodmer ανήκει ο P66 (γύρω στα 200 μ.Χ.), ο οποίος περιέχει το κατά Ιωάννην ευαγγέλιο και ο P75 (επίσης αρχές 3ου αι. μ.Χ.), που περιέχει το κατά Λουκάν και το κατά Ιωάννην.
- Στους παπύρους Chester-Beatty (κυρίως του 3ου αι.) ανήκουν ο P45 (ευαγγέλια), ο P46 (επιστολές του Παύλου) και ο P47 (Αποκάλυψη).

ΕΝ ΣΑΡΓΑΝΗ ΕΧΑΛΑΣΘΗΝ ΔΙΑ ΤΟΥ ΤΕΙΧΟΥ
 ΚΑΙ ΕΞΕΦΥΓΟΝΤΑΣ ΧΕΙΡΑΣ ΑΥΤΟΥ ΚΑΥΧΑΣ
 ΘΑΙΔΕΙ ΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝ ΑΣΕΙ ΕΛΕΥΣΟΜΑΙ ΔΕ
 ΕΙΣ ΟΠΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟ ΚΑΥΨΕΙΣ ΚΥ ΟΙΔΑ
 ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΕΝ ΧΩ ΠΡΟΕΓΩΝ ΔΕ ΚΑΤΕΣΑΡΩΝ
 ΘΙΤΕ ΕΝ ΣΩΜΑΤΙ ΟΥΚΟΙΔΑ ΔΕ ΕΙΤΕ ΕΚ ΤΟΤΟΥ ΣΩ
 ΜΑΤΟΣ ΟΥΚΟΙΔΑ ΟΘΕ ΟΙΔΕΝ ΑΡΤΑ ΕΝ ΤΑΤΩΝ
 ΤΩΙ ΟΥΤΟΙΣ ΕΩΣ ΤΡΙΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ ΚΑΙ ΟΙΔΑ ΤΩΝ
 ΤΡΙΟΥ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΕΙΤΕ ΕΝ ΣΩΜΑΤΙ ΕΙΤΕ
 ΧΩΡΙΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΟΥΚΟΙΔΑ ΟΘΕ ΟΙΔΕΝ ΟΤΙ
 ΗΡΗΙΑΤΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΝ ΚΑΙ ΗΚΟΥΣΕΝ
 ΑΡΡΗΤΑ ΡΗΜΑΤΑ ΔΟΥΚΕΣ ΟΝ ΑΝΘΡΩΠΩ ΛΑ
 ΛΗΟΝ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΤΩΙ ΟΥΤΟΥ ΚΑΥΧΗΣ ΟΜΑΙ ΥΠΕΡ
 ΔΕ ΕΑΥΤΟΥ ΟΥΔΕΝ ΚΑΥΧΗΣ ΟΜΑΙ ΕΜΗ ΣΚΟΤΑΙΣ
 ΑΣΘΕΝΕΙΑΙΣ ΕΑΝ ΓΑΡ ΘΕΛΩ ΚΑΥΧΗΣ ΟΜΑΙ
 ΟΥΚ ΕΣΟΜΑΙ ΔΕ ΦΡΩΝ ΑΛΗΘΕΙΑΝ ΓΑΡ ΕΩ
 ΦΕΙΔΟΜΑΙ ΔΕ ΜΗΤΙ ΣΕ ΜΕΛΟΓΙΝΗΤΑΙ ΥΠΕΡ
 Ο ΒΛΕΤΕΙ ΜΕ Η ΑΚΟΥΘΗΤΙ ΕΞΩ ΟΥΚ ΑΙΤΗ
 ΥΠΕΡ ΒΟΛΗΤΩΝ ΑΠΟ ΚΑΛΥΨΕΩΝ ΙΝΑ ΜΑΙ
 ΥΠΕΡ ΑΙΡΩΜΑΙ ΕΔΟΘΗ ΜΑΙ ΣΚΟΛΟΥ ΤΗΣ ΑΡΚΙ
 ΔΙΓΓΕΛΟΣ ΚΑΤΑ ΜΑΙ ΙΝΑ ΜΕ ΚΟΛΑΦΙΖΗΤΑΙ
 ΥΠΕΡ ΑΙΡΩΜΑΙ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΤΟΥ ΤΡΙΣ...
 ΠΑΡΕΚΑΛΕΣΑΙ ΙΝΑ ΑΠΟΣΤΗΝ ΑΙΤΗ
 ΡΗ ΚΕΝΩΜΑΙ ΑΡΚΕΤΟΙ Η ΧΑΙΡΕ
 ΔΕ ΗΒΩΛ...

Εικόνα 1: Πάπυρος Chester-Beatty.

Οι περγαμηνές.

- Οι πάπυροι σταδιακά αντικαθίστανται από την περγαμηνή (όσον αφορά στα κείμενα της Κ.Δ. εκτοπίζονται οριστικά από τον 4ο αι. μ.Χ. κι εξής).
- Η περγαμηνή παρασκευάζεται από κατεργασμένο δέρμα προβάτων, αιγών, μόσχων, αντιλοπών κτλ.
- Είναι πολύ ανθεκτικότερη από τον πάπυρο
- Συνήθως έχει τη μορφή κώδικα.
- Κάποιες φορές παλαιότερα κείμενα σβήνονταν και γράφονταν νέα στην καθαρισμένη επιφάνεια. Οι κώδικες αυτοί λέγονται «παλίμψηστοι».
- Από το 13ο αι. εξ. αντικαθίσταται από το χαρτί.

Ως προς το είδος των γραμμάτων.

- Στην αρχαιότητα χρησιμοποιούνταν δύο είδη γραφής:
- η δημοτική ή επισευρμένη γραφή (μικρά γράμματα ενωμένα σχεδόν μεταξύ τους). Χρησιμοποιείται στα μη φιλολογικά κείμενα της καθημερινής ζωής.
- η μεγαλογράμματη γραφή (μεγάλα γράμματα). Χρησιμοποιείται κυρίως στα φιλολογικά κείμενα.
- Από τον 9ο αι. κι εξής επικράτησε η μικρογράμματη γραφή.

Τα μεγαλογράμματα χειρόγραφα.

- Είναι γραμμένα με κεφαλαία γράμματα. Οι λέξεις είναι ενωμένες και χωρίς σημεία στίξης και τονισμού.
- Απαντούν μέχρι τον 10 αι. μ.Χ.
- Συμβολίζονται με το πρώτο γράμμα του εβραϊκού αλφαβήτου (א, ο Σιναϊτικός), με τα γράμματα του λατινικού, κατόπιν με τα γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου (όσα διαφέρουν των λατινικών) και με αύξοντες αριθμούς που έχουν μπροστά το 0.

Τα μικρογράμματα χειρόγραφα.

- Από τον 9ο αι. αρχίζουν να εμφανίζονται τα μικρογράμματα χειρόγραφα της Κ.Δ.
- Τα μικρογράμματα χειρόγραφα της Κ.Δ. δηλώνονται με αραβικούς αριθμούς χωρίς το μηδέν στην αρχή.
- Η πλειονότητα των μικρογράμμάτων χειρογράφων ανάγεται στον 10ο / 11ο αι. Σημαντικό ανάμεσά τους είναι το χειρόγραφο 33, που ομοιάζει με τον Βατικανό Κώδικα των μ. του 4ου αι.
- Για τις επιστολές του Παύλου σημαντικό είναι το μικρογράμματο 33.
- Δύο ομάδες μικρογράμμάτων, που έχουν συγγένεια μεταξύ τους, παρουσιάζουν επίσης ενδιαφέρον: η ομάδα του Lake (f1) και η ομάδα του Ferrar (f13).

Ως προς το περιεχόμενό τους.

- Όσα περιέχουν συνεχές κείμενο της Κ.Δ. (συνήθως εκείνο των 4 ευαγγελίων). Είναι μονόστηλα.
- Όσα περιέχουν τις αναγινωσκόμενες ευαγγελικές και αποστολικές περικοπές. Είναι δίστηλα. Έχουν διάφορα ονόματα: «τετραευάγγελα», «Πραξαπόστολοι», «Αποστολοευαγγέλια», «εκλογάδια», «ευαγγελιάρια»/ «ευαγγελιστάρια», λεξιονάρια. Συμβολίζονται με αραβικούς αριθμούς των οποίων προηγείται το γράμμα L.

Γενική αποτίμηση.

- Σύμφωνα με τον τελευταίο κατάλογο του Ινστιτούτου στο Münster (Αύγουστος 2009) ο αριθμός των χειρογράφων της Κ.Δ. είναι περίπου 5780:
- 125 πάπυροι.
- 320 μεγαλογράμματα.
- 2897 μικρογράμματα.
- 2438 λεξιονάρια.

- Δύο σημαντικά ερευνητικά κέντρα με συνεχή ενημέρωση για τα χειρόγραφα της Κ.Δ.:
- Το Κέντρο για την έρευνα του κειμένου της Κ.Δ. στο Παν/μιο του Münster: <http://www.uni-muenster.de/NTTextforschung>
- The Centre for the Study of New Testament Manuscripts (CSNTM): <http://www.csntm.org/Manuscript/>

Τα σημαντικότερα χειρόγραφα
της Καινής Διαθήκης

Σιναϊτικός κώδικας (01 ή 8).

- Είναι του 4ου αι.
- Μεγαλογράμματος – σε περγαμηνή.
- Περιέχει ολόκληρη την Κ.Δ., την επιστολή Βαρνάβα και τον Ποιμένα του Ερμά.
- Πιθανή πατρίδα του η Αίγυπτος ή η Καισάρεια της Παλαιστίνης.
- Είναι γραμμένος σε τέσσερις στήλες.
- Τον ανακάλυψε στη Μονή Αγ. Αικατερίνης Σινά ο Konstantin Tischendorf.

- Ο κύριος όγκος του κώδικα βρίσκεται στη Βρετανική Βιβλιοθήκη του Λονδίνου.
- 43 φύλλα του (με τμήματα της Π.Δ.) βρίσκονται στη βιβλιοθήκη της Λειψίας.
- Μερικά φύλλα του βρέθηκαν μεταξύ πολλών χειρογράφων στη Μονή της Αγίας Αικατερίνης.
- <http://www.codexsinaiticus.org/en/>

- Το κείμενο του Σιναϊτικού Κώδικα φαίνεται ότι διορθώθηκε από μερικούς διορθωτές μόλις αντιγράφηκε καθώς και αργότερα (6ος -7ος αι.).
- Σύμφωνα με την πληροφορία που περιέχεται σε έναν κολοφώνα στο τέλος των βιβλίων Έσδρα και Εσθήρ, οι τελευταίες διορθώσεις έγιναν βάσει ενός αρχαίου χειρογράφου που είχε διορθώσει ο πρεσβύτερος και μάρτυς Πάμφιλος, ο οποίος είχε φροντίσει για τον εμπλουτισμό της Βιβλιοθήκης της Καισαρείας με πολλά αρχαία χειρόγραφα.

Αλεξανδρινός κώδικας (02 ή Α).

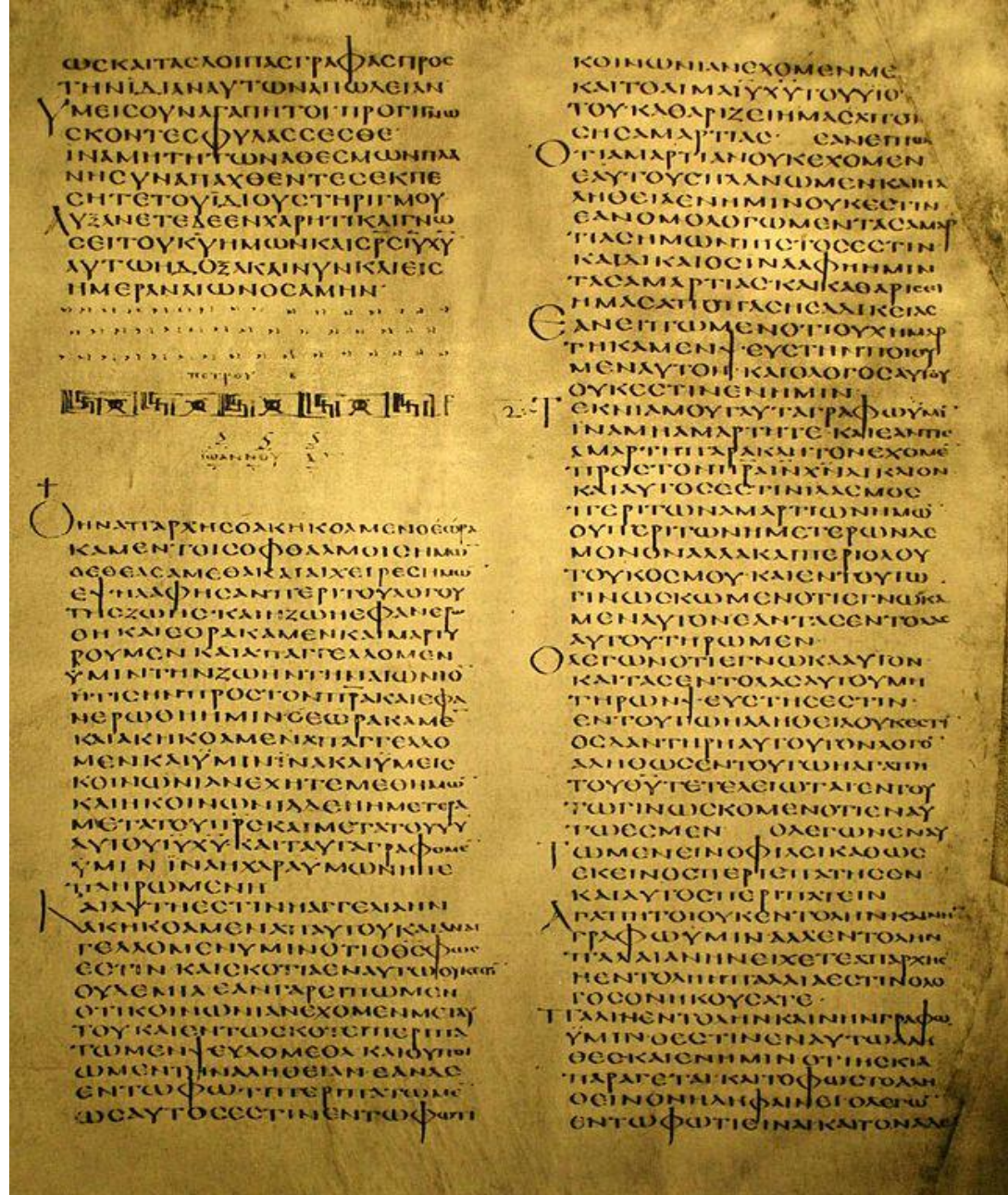
- Είναι του 5ου αι.
- Προέρχεται από την Αίγυπτο.
- Περιέχει όλην την Π.Δ. και το μεγαλύτερο μέρος της Κ.Δ. (λείπουν τμήματα του κατά Ματθαίον, κατά Ιωάννην και 2 Κορινθίους). Περιέχει επίσης 1 & 2 Κλήμεντος.
- Είναι δίστηλος.
- Για τα ευαγγέλια διασώζει το βυζαντινό τύπο κειμένου, στα υπόλοιπα κείμενα της Κ.Δ. τον αλεξανδρινό (μαζί με τον Βατικανό και Σιναϊτικό κώδ.).

- Από τον 11ο αι. κι εξής υπάρχουν μαρτυρίες ότι φυλασσόταν στη Βιβλιοθήκη του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας.
- Το 1627 δωρίσθηκε από τον Πατριάρχη Κύριλλο Λούκαρι στο βασιλιά Κάρολο Α΄ της Αγγλίας.
- Σήμερα φυλάσσεται στη Βρετανική Βιβλιοθήκη.

<http://www.csntm.org/Manuscripts/ManuscriptViewPage.aspx?id=203>

Εικόνα 3:
Αλεξανδρινός κώδικας.

Βατικανός Κώδικας (03 ή B).

- Θεωρείται ο αρχαιότερος κώδικας της Κ.Δ. (γύρω στα 350 μ.Χ.).
- Προέρχεται από την Αίγυπτο.
- Περιέχει σχεδόν ολόκληρη την Κ.Δ. (λείπουν τμήμα της Εβρ, 1 & 2 Τιμ, Τιτ, Φιλήμ, Αποκ).
- Έχει ένα είδος διαίρεσης του κειμένου που δεν συμπίπτει με άλλες αρχαίες διαιρέσεις.
- Φυλάσσεται στη Βιβλιοθήκη του Βατικανού.

+ + + 119

ΘΑΣ ΓΡΑΦΑΣ ΚΑΙ ΙΝΑ
 ΣΤΑΝΤΕΣ ΑΥΤΗ ΤΗ ΝΟΡΑ
 ΨΕΣΤΕ ΤΗ ΑΝΕΙΣΙΣ ΤΟΥ
 ΣΑΛΗΜ ΚΑΙ ΤΟΥ ΡΟΝΗΝ
 ΣΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΕΝΑΚΑ
 ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΝΑΥΤΟΙΣ
 ΓΟΝΤΑΣ ΟΤΙ ΟΝΤΩΣ ΗΝ
 ΘΗΘΕΣ ΚΑΙ ΦΩΝΕΙ ΜΗ
 ΝΙΚΑΙΑ ΑΥΤΟΙΣ ΤΗΝ ΕΟΥΝΗ
 ΤΑΣΕΝ ΤΗ ΘΑΔΙΚΑΙ ΟΣ ΕΝ
 ΣΘΗ ΑΥΤΟΙΣ ΕΝ ΤΗ ΚΑΚ
 ΣΕΙΤΟΥ ΑΓ ΤΟΥ ΤΑΥΤΑ
 ΔΕ ΑΥΤΩΝ ΑΛΛΟΥΝΤΩ
 ΑΥΤΟΣ ΕΣΤΗΝ ΕΝ ΜΕΣΩ ΑΥ
 ΤΩΝ ΚΑΙ ΑΓΕΙΑ ΑΥΤΟΙΣ Η
 ΓΗΝ Η ΜΗ ΘΡΟΝΩΜΕΝΤ
 ΔΕ ΚΑΙ ΕΚΦΟΔΟΙ ΓΕΝΩΝ
 ΝΟΙΣ ΑΟΚΟΥΝ ΗΣ ΕΥΜΑ
 ΘΕΩΡΕΙΝ ΚΑΙ ΕΠΕΝΑΥΤ
 ΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ ΜΕΝΟΙΣ Τ
 ΚΑΙ ΤΑ ΙΑΛΟΓΙΣ ΜΟΙΑΝ
 ΚΑΙ ΗΟΥΣΙΝ ΕΝ ΤΗ ΚΑΙ
 ΑΥΜΩΝ ΔΕ ΤΕΤΑΣΧΟΙ
 ΓΑΣ ΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΝΟΜ
 ΜΟΥ ΟΤΙ ΕΓΩ ΗΜΙΑΥΤ
 ΗΝ ΑΚΡΩΣ ΑΤΕΜΕΚΑΙ
 ΔΕ ΤΕΥΤΗ ΗΣ ΕΥΜΑ ΚΑΙ
 ΣΑΚΑ ΚΑΙ ΟΣ ΤΕ ΑΟΥΚΕ
 ΧΕΙ ΚΑΘΩΣ ΕΜΕΘΕΩΡΕΙ
 ΤΕΣΧΟΝΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΤ
 ΕΙΠΩΝ Ο ΑΣΙΣ ΕΝΑΥΤΩ
 ΤΑΣΧΕΙ ΓΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ Π
 ΔΑΣ ΕΤΙΑΔΑ ΠΙΣΤΟΥ ΜΗ
 ΑΥΤΩΝ ΑΠΘΗΝΣΚΑΡΗ
 ΚΑΙ ΑΥΜΑ ΖΟΝΤΩΝ ΗΝ
 ΑΥΤΟΙΣ ΧΕΤΕ ΤΗΡΩ
 ΜΟΝ ΕΝΘΑΔΕ ΟΙΑ ΕΣΤΕ
 ΔΙΚΑΝΑ ΤΩΙΧΘΟΥΣ
 ΟΠΤΟΥ ΜΕΤΟΣ ΚΑΙ ΑΔΗ
 ΕΝΗΡΗΘΗΝ ΑΥΤΩΝ ΘΑ
 ΓΕΝ ΕΠΕΝΑΔΕ ΠΡΟΣ ΑΥ
 ΤΟΥΣ ΟΥΤΟΙΣ ΙΑΛΟΓΙΣ ΜΟΥ

ΘΥΣ ΕΛΑΝ ΗΣ ΑΠΡΟΣΥΜ
 ΕΤΙΘΗΣΥΝ ΜΗ ΜΟΤΙΜΙ
 ΠΑΝΤΩΝ ΗΝ ΑΠΑΝΤΑ
 ΤΑ ΕΓΓΡΑΜΜΕΝΑ ΕΝ ΤΩ
 ΝΟΜΩ ΜΟΥ ΣΕΩΣΚΑΙ Τ
 ΠΡΟΦΗΤΑΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΑΔΗ
 ΡΗΜΟΥ ΤΟΤΕ ΑΙΝΗ
 ΘΕΟΥ ΚΑΥΤΩΝ ΤΟΝ ΗΟΥΝ
 ΤΩΣΟΥΝ ΕΙΝΑΙ ΤΑΣΓΑ
 ΦΑΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΑΥΤΩ
 ΟΤΙ ΤΟΥΤΩΣ ΕΓΓΡΑΦΤΑ
 ΠΑΒΕΙΝ ΤΟΝ ΧΗΝ ΚΑΙ ΙΝΑ
 ΣΤΗΝ ΑΙΕΚΝΕΚΡΩΝΤΗ
 ΤΗ ΤΗ ΗΜΕΡΑ ΚΑΙ ΚΗΡΥ
 ΧΘΗΝΑΙΣ ΕΝ ΤΩ ΘΝΟΜΑ
 ΤΙΑΥΤΟΥ ΜΕΤΑ ΝΟΙΑΝ
 ΕΙΣ ΑΦΕΣΙΝ ΑΜΑΡΤΙΩΝ
 ΕΙΣ ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΘΝΗ
 ΕΑΜΕΝΟΙΑ ΟΙΣ ΤΟΥΣ
 ΑΝΗΥΜΕΙΣ ΚΑΙ ΤΥΤΕΣ
 ΤΟΥΤΩΝ ΚΑΙ ΑΔΟΥ ΕΠ
 ΕΞΗΝΟΣ ΤΩ ΑΔΩΤΗΝ Η
 ΠΑΓΓΕΛΙΑΝ ΤΟΥ ΠΑΤ
 ΜΟΥ ΕΦΥΜΑΣ ΕΥΜΕΙΣ
 ΚΑΘΙΣΑΤΕ ΕΝ ΤΗ ΠΟΛΕΙ
 ΕΩΣ ΟΥ ΕΝΑΥΣ ΗΣ ΕΒΕΘ
 ΤΟΥΣ ΑΥΝΑΜΗΝ ΕΝ Η
 ΓΕΝΑΘΑ ΑΥΤΟΥΣ ΕΩΣ Π
 ΕΝΘΑΝΙΑΝ ΚΑΙ ΕΠΑΡΑΣ
 ΤΑΣΧΕΙΡΑΣ ΑΥΤΟΥ ΤΩ
 ΓΗΣ ΕΝΑΥΤΟΥΣ ΚΑΙ ΕΤ
 ΗΣ ΤΟΝ ΤΩΣ ΕΥΑΓΓΕΙΝ
 ΑΥΤΩΝ ΑΥΤΟΥΣ ΑΙΣΤΗ
 ΔΗ ΑΥΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΕΦΕ
 ΡΕΤΕ ΕΝ ΤΩΣΟΥΤΑ ΚΗΝ
 ΑΥΤΟΙΣ ΠΡΟΣΟΥΤΑΝ ΗΣ
 ΤΕΣ ΑΥΤΟΝ ΨΕΣΤΕ Τ
 ΕΙΣ ΕΓΟΥΣ ΑΛΗΜΜΕΤ
 ΧΑΡΑΣ ΚΑΙ ΗΣ ΑΝΑΓΑΝΤ
 ΕΝ ΤΩ ΕΓΩ ΕΥΑΛΟΓΟΥΝ
 ΤΕΣ ΤΟΝ ΘΝ ΑΜΗΝ

ΘΝΑΙ ΧΗΘΗΝ ΟΛΟΓΟΣ ΚΑΙ
 ΟΛΟΓΟΣ ΗΝ ΠΡΟΣ ΤΩΝ Η
 ΚΑΙ ΕΣΤΗΝ ΟΛΟΓΟΣ ΟΥΤ
 ΗΝ ΕΜΑΡΧΗ ΠΡΟΣ ΤΩΝ Η
 ΠΑΝΤΑ ΑΙ ΑΥΤΟΥ ΕΓΕ
 ΤΟ ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΑΥΤΟΥ ΕΓ
 ΗΣ ΤΟ ΟΥ ΑΣ ΕΝ ΟΓΕ ΓΟΝ
 ΕΝ ΑΥΤΩΣ ΖΩΗΝ ΚΑΙ Η
 ΖΩΗ ΗΝ ΤΟ ΦΩΣ ΚΑΙ Τ
 ΦΩΣ ΕΝ ΤΗ ΚΩΣΤΑ ΦΑΙ
 ΗΣ ΚΑΙ ΗΣ ΚΟ ΤΩ ΑΥΤ
 ΟΥ ΚΑΤΕΛΑΙ ΕΒΑ ΕΣ ΕΝ
 ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΑΠΕΣΤΑ
 ΜΕΝΟΣ ΠΑΡΑ ΤΟΥΣ ΝΟΜ
 ΑΥΤΩΙΣ ΑΝΗΝ ΟΥΤΟΣ
 ΔΑΒΕΝ ΕΙΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΝ
 ΗΝ ΑΜΑΡΤΥΡΗΝ ΟΣ ΠΕΡΙ Τ
 ΦΩΤΟΣ ΙΝΑ ΠΑΝΤΕΣ Η
 ΤΕΥΣ ΕΩΣ Η ΑΙ ΑΥΤΟΥ
 ΟΥΚ ΗΝ ΕΚΕΙΝΟΣ ΤΟΣ
 ΑΛΚΙΝΑ ΜΑΡΤΥΡΗΣ Π
 ΙΤΟΥ ΦΩΤΟΣ ΗΝ ΤΟΣ
 ΤΟ ΑΛΗΘΕΙΝ ΘΝ ΦΩΤ
 ΖΕΙ ΠΑΝΤΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ
 ΕΙΧΟΜΕΝ ΟΜΕΙΣ ΤΟΣ
 ΣΜΟΝ ΕΝ ΤΩ ΚΟΣ ΜΩ Η
 ΖΑΙ Ο ΚΟΣ ΜΟΣ ΑΙ ΑΥΤΟΥ
 ΕΓΕΝΕΤΟ ΚΑΙ Ο ΚΟΣ ΜΟΣ
 ΑΥΤΩΝ ΟΥΚ ΕΓΗΘΕΙΣ
 ΤΑ ΙΑΤΑ Η ΑΘΕΝ ΚΑΙ ΟΙΑ
 ΟΙΑ ΑΥΤΟΜΟΥ ΠΑΡΕΛΑΘ
 ΕΣ ΟΓΑΣ ΕΛΑ ΕΛΑ ΑΥΤΩΝ
 ΕΑΔΗ ΚΑΙ ΑΥΤΟΙΣ ΤΟΥ
 ΣΙΑΝ ΤΕ ΚΝΑΟΥ ΓΕΝΕΣΟΝ
 ΤΟΙΣ ΠΙΣΤΕΥΟΣΙΝ ΗΣ
 ΤΩ ΘΝΟΜΑ ΑΥΤΟΥ ΟΥ
 ΚΕΣ ΕΜΑΤΩΝ ΟΥ ΑΣΚ
 ΘΕΑΜΜΑΤΟΣ ΣΑΡΚΟΣ ΚΑΙ ΟΥ
 ΕΑΚΕ ΚΟΥ ΕΓΕΝΗ ΗΝΣΑ
 ΚΑΙ ΟΛΟΓΟΣ ΟΥ ΕΓΕΝ
 ΤΩ ΚΑΙ ΕΣΚΗΝ ΗΣ ΕΝ Η
 ΜΗΝ ΚΑΙ ΕΒΕΑΣ ΑΙ ΕΒΑ

+ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ +

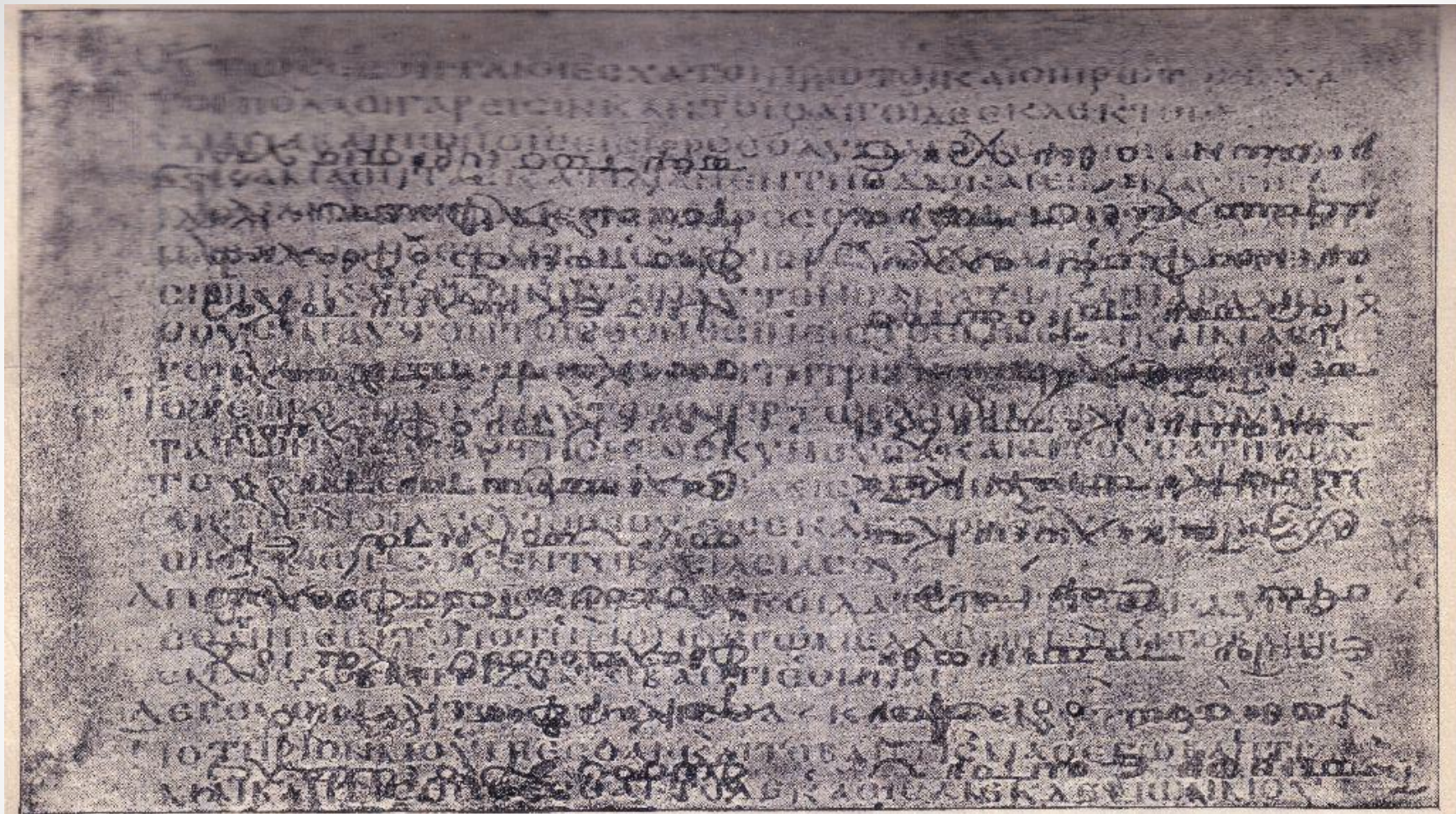
Εικόνα 4: Βατικανός Κώδικας.

http://legacy.earlham.edu/~seidti/iam/codex_vat1.GIF (14.3.2013)

Κώδικας Εφραίμ του Σύρου (04 ή C).

- Είναι του 5ου αι.
- Θεωρείται ο σπουδαιότερος παλίμψηστος κώδικας.
- Το κείμενο που διασώζει ανήκει στο βυζαντινό τύπο κειμένου.
- Περιέχει αποσπάσματα από όλα σχεδόν τα βιβλία της Κ.Δ, εκτός από τις επιστολές 2 Θεσσ, 2 Ιω).
- Φυλάσσεται στην Εθνική Βιβλιοθήκη στο Παρίσι.

Εικόνα 5: Παλίμψηστος Κώδικας του Εφραίμ.

http://en.wikipedia.org/wiki/Codex_Ephraemi_Rescriptus#/media/File:Codex_ephraemi.jpg

(13.5.2013)

Κώδικας Βέζα (05/06 ή D).

- Είναι του 5ου ή 6ου αι.
- Είναι δίγλωσσος.
- Αποτελείται από δύο χειρόγραφα: α) De (Codex Bezae Cantabrigiensis), ευαγγέλια και Πράξεις και β) Dp (Codex Bezae Claromontanus), επιστολές Παύλου.
- Το κείμενο που διασώζει ανήκει στο δυτικό τύπο κειμένου.

κατ' εὐαγγ. ματθ. 23

μα: ΤΗΡΟΥΝΤΑΙ ΚΑΙ ΕΡΕΜΕΤΟ ΑΥΤΟΝ
 ΕΝ ΣΑΒΒΑΤΟΙΣ ΑΥΤΟ ΠΡΩΤΟΝ
 ΠΟΡΕΥΕΣΘΑΙΑ ΔΙΑ ΤΩΝ ΣΤΟΡΙΜΩΝ
 ΟΙΔΕΜ ΔΟΝΤΑΙΑΥΤΟΥ ΗΞΑΝΤΟΙ ΤΑ ΔΟΝΤΑ
 ΤΟΥΣ ΕΤΑΧΥΑΣ ΚΑΙ ΨΟΧΟΝΤΕΣ ΤΑ ΚΟΧΕΡΑ
 ΗΘΙΟΝ ΤΙΝΕΣ ΔΕ ΤΩΝ ΦΑΡΙΣΑΙΩΝ
 ΕΛΕΓΟΝ ΑΥΤΩ ΕΙΔΕΤΗ ΟΥΣΙΝ ΟΥΚ
 ΜΑΘΗΤΑΙΣ ΟΥΤΟΙΣ ΣΑΒΒΑΣΙΝ ΟΥΚ ΕΣΤΙΝ
 ΑΠΟΚΡΙΘΕΙΣ ΔΕ ΟΙΣ ΕΛΕΓΕΝ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΥΣ
 ΟΥΔΕ ΠΟΤΕ ΤΟΥΤΟ ΑΝΕΓΝΩΤΑ ΟΣΠΙΟΝ
 ΔΑΥΕΙΔ ΟΤΕΣ ΗΣΙΝ ΑΣΟΝΑΥΤΟΟ
 ΚΑΙ ΟΙΣΥΝΑΨΑΙΣ ΕΙΣ ΕΛΘΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΪΟΝ
 ΤΟΥ ΘΥΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΡΤΟΥΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΣΕΝ
 ΟΙΣ ΕΓΕΝΚΑΙ ΒΑΛΕΚΕΝ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΜΕΤΑΡΤΟ
 ΟΙΣ ΟΥΚ ΕΧΟΝ ΗΝ ΦΑΓΕΙΝ ΕΙΜΗΜΟΝΘΙΣ
 416: ΤΟΙΣ ΕΡΕΥΣΙΝ: ΤΗΝ ΑΥΤΗ ΜΕΡΑ ΟΣΑΜΕΝ
 ΤΙΝΑΣ ΡΑΖΟΜΕΝΟΝ ΤΩ ΣΑΒΒΑΤΩ ΕΠΕΝΑΥΤΟ
 ΑΝΘΡΩΠΕ ΕΙΜΕΝ ΟΙ ΔΟΤΗΟΙΣ
 ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΕΙΔΕΜΙ ΟΙ ΔΟΤΗΟΙΣ ΚΑΤΑΜΤΟΣ
 ΚΑΤΑΡΑΒΑΤΗΣ ΕΙΤΟΥΝ ΟΜΟΥ
 ΚΑΙ ΕΙΣ ΔΟΝΤΟΝ ΑΥΤΟΥ ΠΑΛΙΝ ΕΙΣ ΤΗΝ
 ΣΥΝΑΓΩΓΗΝ ΣΑΒΒΑΤΩ ΕΝ ΗΝ ΗΝ ΑΝΘΡΩΠΟΙ
 ΖΗΤΑΝ ΕΧΩΝ ΤΗΝ ΧΟΙΡΑ ΠΑΡΕΤΗΡΟΥΝΤΟ
 ΑΥΤΟΝ ΟΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΦΑΡΙΣΑΙΟΙ
 ΕΙΤΩ ΣΑΒΒΑΤΩ ΘΕΡΑΝ ΕΥΘΙΝΑ ΟΥΚ ΕΣΤΙΝ
 ΚΑΤΗΓΟΡΗΣΑΙ ΑΥΤΟΥ ΑΥΤΟΣ ΔΕ ΚΑΙ ΓΕΝΟΥΣ
 ΤΟΥΣ ΔΙΔΑΧΟΝΤΕΣ ΑΥΤΟΝ ΑΝΕΤΙΣΤΕΝ
 ΤΗΝ ΧΕΙΡΑ ΕΧΟΝΤΙΣ ΗΝ ΕΡΕΜΕΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ
 ΕΝΚΟΜΕΣΩ ΚΑΤΑΚΑΤΕΡΑΣΕ ΤΑΝ
 ΕΙΠΕΝ ΔΕ ΟΙΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΥ ΕΠΕΡΑΤΗΣ
 ΥΜΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΩ ΣΑΒΒΑΤΩ ΑΦΑΘΟ
 ΠΩΝ ΣΑΙ Η ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΑΙ ΨΥΧΗΝ ΣΩΣΑΙ
 Η ΑΠΟΔΕΣΑΙ ΟΙΔΕΣ ΟΙΩΠΩΝ

100 LUCAN 23

SEQUANTUR **ET** FACTUM EST EUM
 IN SABBA TO SECUNDO DOMINO
 AB IHE PERSECUTES
 DISCIPULI AUTEM ILLIUS COEGERUNT UELLE
 SPICAS **ET** FRICANTES MANIBUS
 MANDUCABANT QUIDAM AUTEM DE PHARISAEIS
 DICEBANT EI ECCE QUID FACIUNT
 DISCIPULI TUIS ABBA TIS QUOD NON LICET
 416: RESPONDENS AUTEM IHS DIXIT AD EOS
 NUM QUAM HOC LEGISTI QUOD FACIT
 DAUID QUANDO ESURIIT IHS
 ET QUICUMQUE ERANT IN TROIBI IN DOMO
 DEI ET PANES PROPOSITIONIS
 MANDUCAUIT ET DODIT ET QUICUM ERANT
 IBI US NON LICEBAT MANDUCARE SINO NSOLIS
 UICE RDOTIBUS EODEM DIE UIDENS
 QUENDAM OPERANTE M SABBA TO ET DIXIT ILLI
 HOMO SI QUIDEM SCIS QUOD FACIS
 BEATUSE SIAUTEM NESCIS MALEDICTUS
 ET TRAHATOR LEGIS
 ET CUM IN TROISSET ITERUM IN
 SYNAGOGA M SABBA TO IN QUIAE KATHOM
 ARIDAM HABENS MANUM OBSEK HABANT
 EUM SCRIBAE ET PHARISAEI
 SUSABBA TO CURA ET UT IN UENIENT
 ACCUSARE EUM IHS AUTEM M SCIENTS
 COGITATIONES EORUM DICIT ILLI
 QUI MANUM ARIDAM HABIBAT SURGE ET STA
 IN MEDIO ET SURGENS STETIT
 DIXIT AUTEM IHS A DEOS INTERROCAHO
 UOS SILICET SABBA TO BEN
 FACERE AUT MALE FACERE ANIMAM SALUARE
 AUT PERDERE AD ILLITACUERUNT

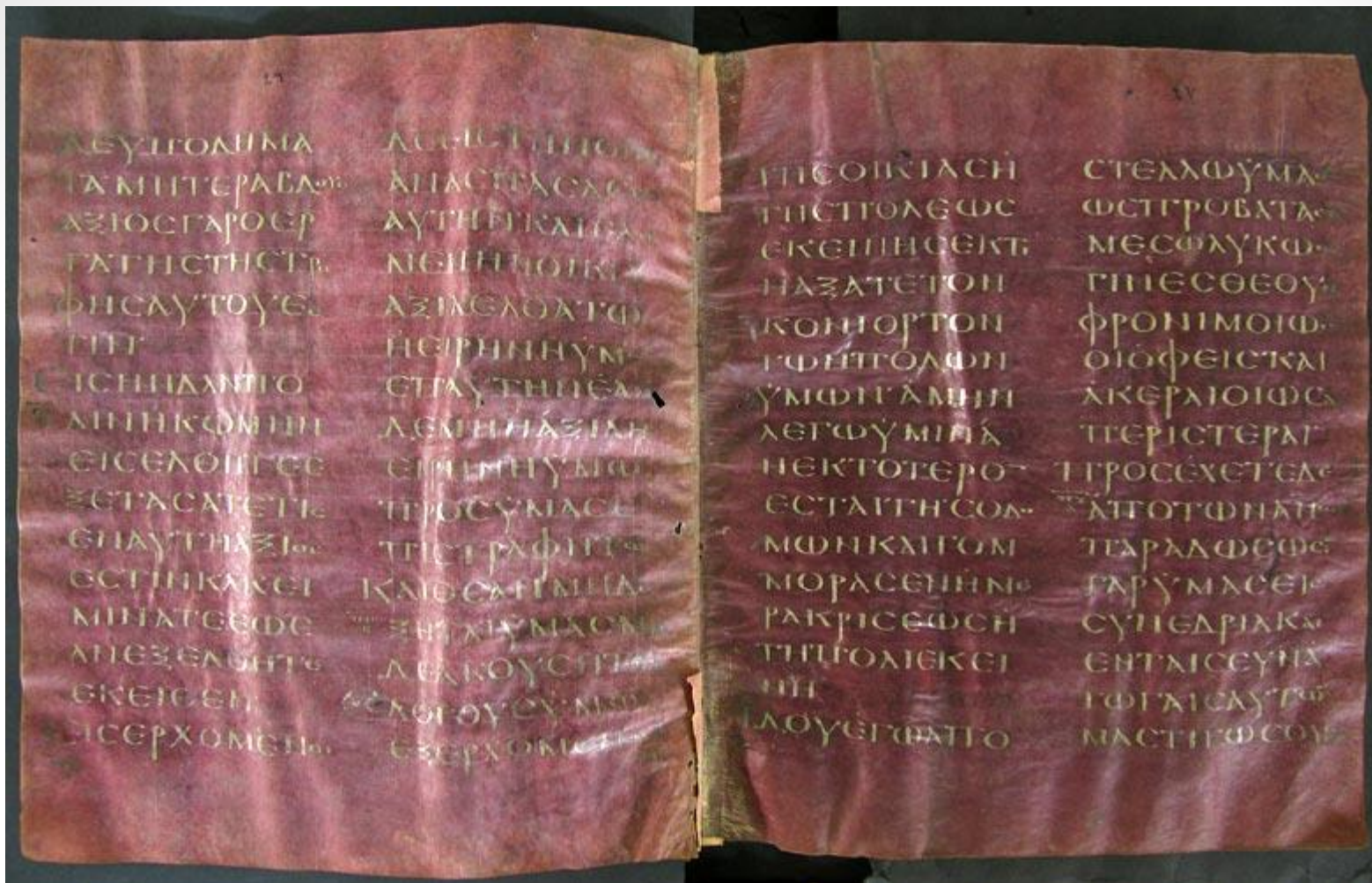
Εικόνα 6: Κώδικας Βέζα.

<http://www.katapi.org.uk/images/MSS/Bezae-640w.gif> (13.5.2013)

Codex Petropolitanus Purpureus (022 ή N).

- Είναι του 6ου αι.
- Είναι γραμμένος σε πολυτελή περγαμηνή με γράμματα ασημένια. Οι συντμήσεις για τα ονόματα Θεός και Ιησούς είναι γραμμένα χρυσά.
- Τα φύλλα του είναι διασκορπισμένα σε διάφορες βιβλιοθήκες.

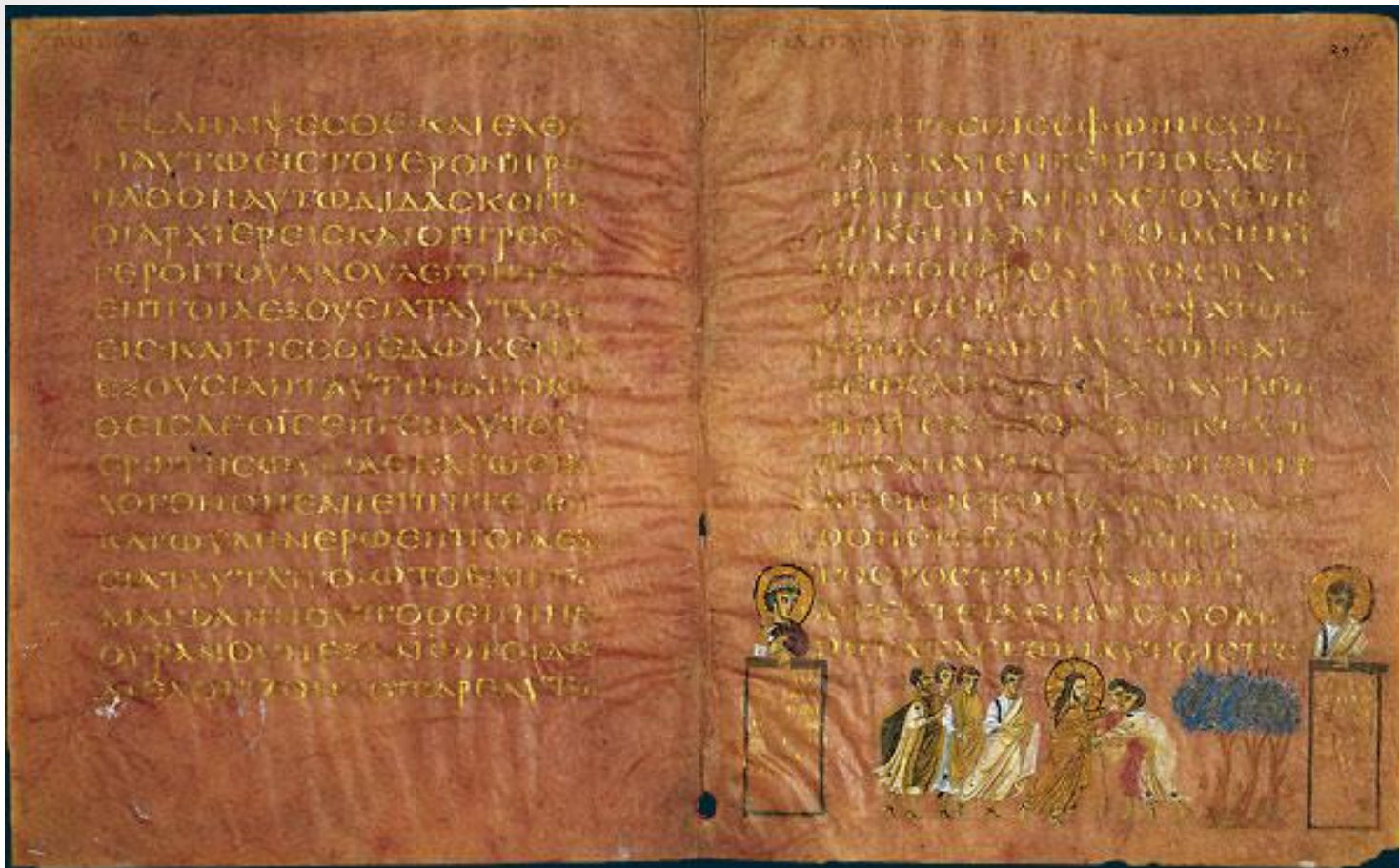
Εικόνα 7: Codex Petropolitanus Purpureus.

http://en.wikipedia.org/wiki/Codex_Petropolitanus_Purpureus#/media/File:Codex_Petropolitanus_Purpureus_Matt._10,10-17.jpg (13.5.2013)

Codex Sinopensis (023 ή 0).

- Είναι του 6ου αι.
- Είναι γραμμένος με χρυσή μελάνη σε πολυτελή πορφυρή περγαμηνή.
- Περιέχει καλλιτεχνικές διακοσμήσεις (μινιατούρες), οι οποίες είναι μεταγενέστερες του χειρογράφου.
- Βρίσκεται στην Εθνική Βιβλιοθήκη των Παρισίων.

Εικόνα 8: Codex Sinopensis.

<http://classes.bnf.fr/ecritures/images/3/s092.jpg> (13.5.2013)

Codex Washingtonianus (032 ή W).

- Χρονολογείται στα τέλη του 4ου / αρχές του 5ου αι.
- Ακολουθεί τον κώδικα Βέζα στη σειρά των ευαγγελίων (Μτ, Ιω, Λκ, Μκ).
- Είναι παλίμψηστος.
- Στο τέλος περίπου του κατά Μάρκον (16,14) περιέχει το λεγόμενο λόγιο Freer.
- Προέρχεται από την Αίγυπτο.

Εικόνα 9: Codex_Washingtonianus.

<http://en.wikipedia.org/wiki/>

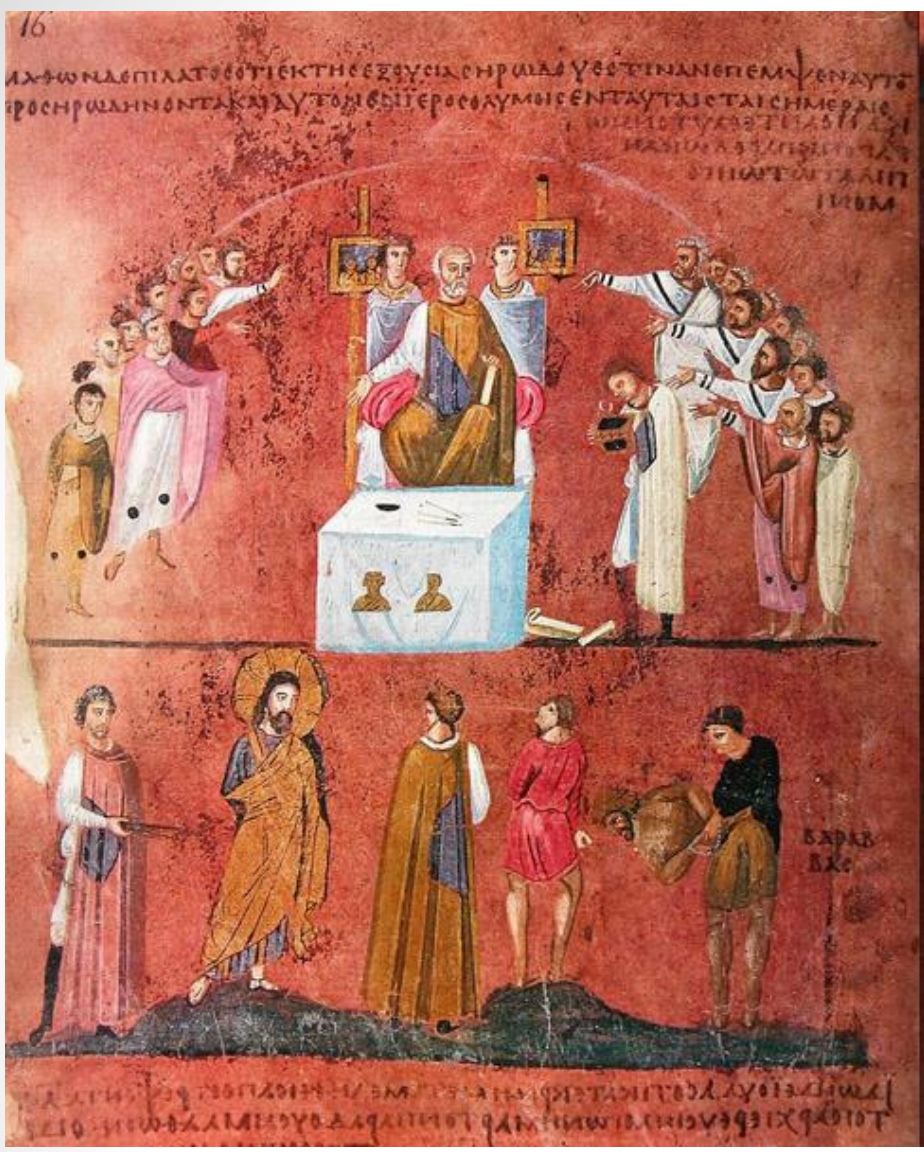
Codex_Washingtonianus#/media/

File:Codex_Washingtonianus_W_%28032%29_Mk_16,12-17.JPG (13.5.2013)

Codex Rossanensis (042 ή Σ).

- Είναι του 6ου αιώνα.
- Κατασκευάστηκε στη Συρία και μεταφέρθηκε κατά τον 7ο αι. στην Καλαβρία.
- Το κείμενο είναι γραμμένο με ασημένια μελάνη επάνω σε πορφυρή περγαμηνή.
- Περιέχει τα Μτ και Μκ.
- Οι τρεις πρώτοι στίχοι κάθε ευαγγελίου είναι με χρυσά γράμματα.
- Φέρει μικρογραφίες της ίδιας εποχής.

Εικόνα 10: Codex Rossanensis.

[http://www.bbrossano.it/site flash_En/images/codex_big.jpg](http://www.bbrossano.it/site_flash_En/images/codex_big.jpg) (13.5.2013)

Τύποι Κειμένου στη
χειρόγραφη παράδοση.

- Ήδη από τα μέσα του 18ου αι. αρχίζει η κατάταξη του κειμένου της χειρόγραφης παράδοσης σε ομάδες ή οικογένειες.

Διάκριση των Hort / Westcott.

- **Ουδέτερο κείμενο.** Το κείμενο του Βατικανού και του Σιναϊτικού Κώδικα. Το αρχαιότερο και καθαρότερο.
- **Αλεξανδρινό κείμενο.** Το κείμενο που προήλθε από τις γλωσσικές βελτιώσεις του ουδέτερου κειμένου (κώδικες C και L, βοχαϊρική μετάφραση, Κλήμης, Ωριγένης, Διονύσιος, Δίδυμος, Κύριλλος).
- **Δυτικό κείμενο.** Διορθωμένο κείμενο της Συριακής Εκκλησίας. Πέρασε στις συριακές και αρχαίες λατινικές μεταφράσεις. Επειδή μεταφέρθηκε στη Δύση ονομάστηκε «δυτικό». Απαντά στους Ιουστίνο, Τατιανό, Ειρηναίο, Τερτυλλιανό, Κυπριανό, κώδικα D. Οι Westcott / Hort δεν το θεωρούν αξιόλογο.
- **Συριακό / Αντιοχειανό κείμενο.** Αυτό που επικρατεί στη Βυζαντινή αυτοκρατορία και χρησιμοποιείται από τον Ι. Χρυσόστομο. Προέρχεται από αυθεντική αναθεώρηση που είχε ως σκοπό την ενοποίηση και την απλοποίηση του κειμένου. Ίσως έγινε τον 4ο αι. από τον Λουκιανό. Οι Westcott / Hort δεν το θεωρούν αξιόπιστο μάρτυρα.

Σύγχρονη διάκριση.

- **Αλεξανδρινό κείμενο.** Προέρχεται από την Αίγυπτο. Μάρτυρες: παπύρους, Βατικανό, Σιναϊτικό, αλεξανδρινοί Κλήμης και Ωριγένης, βοχαϊρική μετάφραση.
- **Δυτικό κείμενο.** Επικράτησε στη Δύση κατά το 2ο αι. Μάρτυρες: συριακές και λατινικές μεταφράσεις, λατίνοι πατέρες, D, ορισμένοι πάπυροι. Ιδιαίτερες διαφορές στις Πρξ. Ίσως πατρίδα του η Αλεξάνδρεια.
- **Καισαρειανό κείμενο.** Μοιάζει με το αλεξανδρινό. Μάρτυρες: P46, W, Θ, Λ, Φ, γεωργιανή μετάφραση. Ίσως ο Ωριγένης το μετέφερε από την Αλεξάνδρεια στην Καισάρεια.
- **Βυζαντινό / Κοινό / Εκκλησιαστικό κείμενο.** Αναθεώρηση του Λουκανού, μεταφέρθηκε από τον Ι. Χρυσόστομο στην Κων/πολη. Επικράτησε στη Βυζαντινή αυτοκρατορία. Μετά το 1453 μεταφέρθηκε στη Δύση και αποτέλεσε τη βάση του textus receptus.

Το εκκλησιαστικό κείμενο κι η σημασία του.

- Στην κριτική έκδοση Nestle-Aland συμβολίζεται με το καλλιγραφικό γοτθικό **ⲙ**.
- Ονομάζεται και λειτουργικό κείμενο.
- Μολονότι οι κριτικές εκδόσεις στηρίζονται κυρίως στους παπύρους και τους μεγαλογράμματους κώδικες, δε μπορεί να αρνηθεί κανείς ότι και το εκκλησιαστικό κείμενο διασώζει αρχικές γραφές.

Κριτικές εκδόσεις του βυζαντινού κειμένου.

- Πατριαρχική έκδοση του 1904.
- Κριτικές μελέτες της ομάδας ειδικών του Παν/μίου Chicago με επικεφαλής τους Colwell & Riddle από το 1930 κι εξής.
- Έκδοση *The Greek New Testament According to the Majority Text* (εκδ. Z.C. Hodges – A.L. Farstad).
- *The Gospel According to John in the Byzantine Tradition* (UBS 2007).

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων εικόνων:

- Εικόνα 1: Πάπυρος Chester-Beatty <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/5c/P46.jpg> (15.5.2013).
- Εικόνα 2: Σιναϊτικός κώδικας. http://www.codex99.com/typography/images/manuscript/sinaiticus_3_lg.jpg (13.5.2014).
- Εικόνα 3: Αλεξανδρινός κώδικας. http://en.wikipedia.org/wiki/Codex_Alexandrinus#/media/File:End_of_2_Peter_and_Beginning_of_1_John_in_Alexandrinus.JPG (13.5.2013).
- Εικόνα 4: Βατικανός Κώδικας. http://legacy.earlham.edu/~seidti/iam/codex_vat1.GIF (14.3.2013).
- Εικόνα 5: Παλίμψηστος Κώδικας του Εφραίμ. http://en.wikipedia.org/wiki/Codex_Ephraemi_Rescriptus#/media/File:Codex_ephremi.jpg (13.5.2013).
- Εικόνα 6: Κώδικας Βέζα. <http://www.katapi.org.uk/images/MSS/Bezae-640w.gif> (13.5.2013).
- Εικόνα 7: Κώδικας Petropolitanus Purpureus. http://en.wikipedia.org/wiki/Codex_Petropolitanus_Purpureus#/media/File:Codex_Petropolitanus_Purpureus_Matt._10,10-17.jpg (13.5.2013).
- Εικόνα 8: Codex Sinopensis. <http://classes.bnf.fr/ecritures/images/3/s092.jpg> (13.5.2013).
- Εικόνα 9: Codex Washingthonianus. http://en.wikipedia.org/wiki/Codex_Washingtonianus#/media/File:Codex_Washingtonianus_W_%28032%29_Mk_16,12-17.JPG (13.5.2013).
- Εικόνα 10: Codex Rossanensis. http://www.bbrossano.it/site_flash_En/images/codex_big.jpg (13.5.2013).

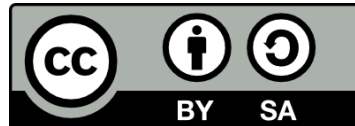
Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Αικατερίνη Τσαλαμπούνη. «Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη. Τα κυριότερα χειρόγραφα της Καινής Διαθήκης». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS377/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Δημοσθένης Κακλαμάνος.
Θεσσαλονίκη, 9.6.2015.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

